

Jan van Buren

Leiding geven in de Gemeente van God

‘Als iemand streeft naar het opzienschap, begeert hij een goed werk’.

1 Timoteüs 3:1

In deze studie willen we aan de hand van de Bijbel nagaan hoe de kudde van Christus bijeengehouden moet worden om niet ten prooi te vallen aan de invloed van de boze. God heeft niet alleen gaven aan de gemeente gegeven tot opbouw van de gelovigen, maar ook broeders met een hart voor Zijn gemeente om haar te leiden. In een huis waarin iedereen maar doet wat hij of zij wil, heerst wanorde. Daarom heeft God aan de gemeente personen gegeven die leiding kunnen geven. Zij kunnen ook vandaag de dag een bijdrage leveren aan het goed functioneren van de plaatselijke gemeente. Het is een bijbels gegeven deze mensen vervolgens ook als zodanig te erkennen. In de Bijbel wordt de gemeente van God voorgesteld in verschillende karakters, zoals:

- **een huis.** Als levende stenen vormen de gelovigen samen het gebouw waarin God door de Heilige Geest woont. In dit huis doen zij ook dienst als priesters. De priesterdienst was in het Oude Testament duidelijk omschreven, en ieder had daarbij een specifieke taak.
- **een lichaam.** Alle gelovigen worden samen gezien als het éne lichaam waarvan Christus het Hoofd is. Elk lid heeft daarin een functie, de een kan niet zonder de ander. Aan dit lichaam zal hier op aarde door de Heilige Geest door middel van bepaalde mensen leiding worden gegeven.

- **een bruid.** De Heer Jezus is de Bruidegom en de gemeente is Zijn bruid. In de Bijbel lezen we dat bruidegom en bruid elkaar in liefde zullen dienen. De een is niet meer dan de ander, maar het is aan de bruidegom gegeven om leiding te geven in het huwelijk.
- **een familie.** Door het geloof in de Heer Jezus mogen we onszelf kinderen van God noemen. Hij wil onze Vader zijn, die ons door de Heilige Geest in alle zaken van het leven wil leiden. Ook daarvoor kan Hij mensen gebruiken.
- **een kudde.** De Heer Jezus is de Goede Herder en de gelovigen worden Zijn schapen genoemd. Zij hebben o.a. voedsel en bescherming nodig. Daartoe heeft God specifieke gaven gegeven om de kudde in liefde te leiden en te weiden.

Er is echter onderscheid tussen *gaven* en *ambten* in de gemeente:

- Gaven zijn aan de gemeente gegeven in de hoedanigheid van profeten, herders, leraars, evangelisten enz. Zij dienen tot opbouw van het lichaam van Christus en hebben een *organische* functie. In 1 Korintiërs 12:11, 28 wordt de Heilige Geest, in Efeziërs 4:11 wordt de verheerlijkte Heer, en in Romeinen 12:3-8 wordt God Zelf als de Gever van deze gaven genoemd.
- Ambten zijn door de Heilige Geest of door mensen ingesteld, zij dienen tot besturing van het huis van God en hebben een *organisatorische* functie. De gaven zijn aan de hele gemeente gegeven, maar de ambten aan de *plaatselijke* gemeente.

Er zijn ook diverse soorten oudsten. Met oudste(n) worden verschillende personen aangeduid:

- iemand die vanwege zijn leeftijd de oudste is;
- zij die onder Gods volk een leidende positie innemen;
- zij die in de gemeente het ambt van oudste of ouderling hebben;
- de oudsten in het boek Openbaring, die de vertegenwoordigers vormen van de verheerlijkte heiligen.

Oudsten in de gemeente

In de Schrift komt het Griekse woord ‘episkopos’ vele malen voor. In onze taal is dit veelal vertaald met opzichter of opziener (Hand. 20:28; Fil. 1:1; 1 Tim. 3:2; Tit. 1:7; 1 Petr. 2:25). Daarnaast wordt ook het woord ‘presbuteros’ gebruikt, dat oudste of ouderling betekent.

Bij de opziener ligt het accent op de *taak* die de betreffende persoon heeft om toezicht te houden op de gelovigen. Hij heeft de gave om een besturende en leidinggevende taak uit te voeren. Bij de oudste of ouderling gaat het vooral om iemand die anderen dient in de geestelijke dingen. Dat een oudste of opziener echter dezelfde persoon is, blijkt uit Handelingen 20:17 en 28 en Titus 1:5 en 7. In de christenheid heeft men de persoon en het werk van de oudste en de opziener van elkaar gescheiden.

Deze misvatting is ontstaan doordat men in de vroeg-christelijke kerk de gaven en ambten met elkaar ging verwarren. Van de ‘episkopos’ (de opziener) is de titel ‘bisschop’ afgeleid. In veel gevallen slonk het aantal opzieners in plaatselijke gemeenten tot slechts één persoon. Deze werd tevens de leraar. Het ambt van dominee of pastor wordt nu veelal ontleend aan de idee van de ‘lerende ouderling’ (vgl. 1 Tim. 5:17). Van de ‘presbuteros’ (de oudste) is het woord ‘priester’ afgeleid. In het jaar 70 na Christus was Ignatius reeds bisschop van Antiochië. De priesters voerden onder Israël en de heidense volken de religieuze handelingen uit, zoals het brengen van offers. Toen het verval in de gemeente zijn intrede deed en er een judaïstische offerdienst, de mis, werd ingevoerd, kreeg de priester steeds meer invloed. Dat alles heeft tot gevolg gehad dat in een groot deel van de huidige christenheid alleen de priester of de dominee bevoegd wordt geacht religieuze handelingen te verrichten, zoals het uitspreken van de zegen en de preek en het bedienen van de doop en het avondmaal en bij de katholieken een aantal handelingen rondom het sterven.

Zoals gezegd, bestuurden de oudsten in Israël het volk van God. Als deze mannen bekwaam waren, werden zij vanwege hun morele gezag als leiders geaccepteerd. Dit gold zowel voor het bestuur van het land als voor godsdienstige zaken. Toen er in Israël christelijke gemeenten werden gesticht, werd dit principe overgenomen. Mannen die moreel gezag en wijsheid hadden, Gods Woord kenden en leerden, werden algemeen erkend als oudsten in de gemeenten. Dit principe gold ook voor de gemeenten in Samaria. Nergens lezen we dat in die situatie oudsten door de apostelen of hun afgevaardigden werden aangesteld.

Wie stelt oudsten aan?

In het Nieuwe Testament lezen we drie keer over het aanstellen van oudsten:

1. Door Paulus en Barnabas in Lystra, Ikonium en Antiochië in Pisidië; met vasten en bidden werden zij daarna opgedragen aan de Heer (Hand. 14:23).
2. Door Titus als afgevaardigde van de apostel Paulus op het eiland Kreta (Tit. 1:5-9).
3. Door de Heilige Geest Zelf in de stad Efeze (Hand. 20:28).

Paulus en Titus stelden oudsten aan, die echter door de Heilige Geest bekwaam waren gemaakt voor hun taak. In de gemeenten uit de heidenen kon nog geen gedegen kennis van God aanwezig zijn. Zij wisten weinig van het heilsplan van God met de wereld. Bovendien was het Woord van God, zoals wij dat nu hebben, nog niet compleet en voor iedereen beschikbaar. In de begintijd van de gemeente maakte God nog door openbaring nieuwe dingen bekend, en bestond de mogelijkheid dat iemand kon zeggen: 'Ik heb een openbaring van God ontvangen'. Vanwege de gebrekkige kennis in deze jonge gemeenten was het moeilijk te checken wat wel of wat niet van God was. Op vele plaatsen waar geen Joodse tegenwerking was, werd door de apostelen het evangelie gebracht en werden er gemeenten gesticht. Als de apostelen op een volgende reis deze plaatsen opnieuw bezochten, stelden zij in die jonge gemeenten meerdere betrouwbare mannen als oudsten aan.

Titus kreeg als gevolmachtigde van de apostel de opdracht op Kreta het ontbrekende in orde te brengen en in elke stad oudsten aan te stellen. Daarbij gaf hij nauwkeurige aanwijzingen waaraan deze oudsten moesten voldoen. Ook aan Timoteüs gaf Paulus een profielschets van de oudsten. De Bijbel vermeldt niet of Timoteüs ook opdracht heeft gekregen oudsten aan te stellen. Nergens wordt in de Schrift opdracht gegeven dat de gemeenten *zelf* oudsten moesten aanstellen. Dat ze er waren, is echter wel duidelijk.

Gezag van boven of van onderaf?

Gezag wordt niet op democratische wijze uitgeoefend, zoals wel op grond van Handelingen 14:23 is gesuggereerd. Het Griekse woord dat daar bij de aanstelling van oudsten wordt gebruikt en is weergegeven met: 'gekozen door het opsteken

van de handen' (HSV), wordt in Handelingen 10:41 vertaald met: (...) 'tevooren verkozen'.

Gezag wordt van bovenaf ingesteld, net zoals bijvoorbeeld een burgemeester als hoofd van de plaatselijke politie een agent in zijn ambt stelt. In Israël werd door God bepaald dat Aäron en zijn zonen het priesterambt zouden bekleden (Ex. 28:1). De Leviëten die hen daarbij terzijde stonden, waren eveneens door God Zelf uitgekozen (Num. 3:5, 45). De profeten werden ook door God geroepen en aangesteld (Jes. 6:9; Jer. 1:5). Ook de koningen van Israël werden in eerste instantie door God gekozen. En de Heer Jezus koos Zijn discipelen uit, die later als apostelen werden uitgezonden (Luc. 6:13).

De gedachte dat gezag van bovenaf functioneert, wordt nog gehanteerd in de rooms-katholieke kerk. Hoewel de paus door de kardinalen wordt gekozen, worden verdere gezagsdragers op hiërarchische wijze van bovenaf gekozen en aangesteld. In een groot deel van de protestantse kerken en de evangelische geloofsgemeenschappen worden oudsten of ouderlingen echter van onderaf door de gemeenten gekozen en aangesteld. De ouderlingen kiezen vervolgens een classis, die op zijn beurt de synodeleden aanstelt. Van het aanstellen in deze volgorde van onderaf zouden we kunnen zeggen: 'de schapen kiezen zelf hun eigen herders en stellen hen daarna aan'.

Wie wel door de gemeente worden aangesteld

Naast de oudsten zijn er ook dienaars of diakenen in de gemeenten (afgeleid van het Griekse woord 'diakonos'). In tegenstelling tot de oudsten, die zich bezighouden met de geestelijke verzorging, hebben de dienaars de taak voor het aardse, fysieke welzijn van de plaatselijke gemeente te zorgen. De gemeente in Jeruzalem zag om naar mannen die voldeden aan de voorwaarden die voor hun specifieke taak golden, en stelde hen daarna aan als dienaars. Dit in tegenstelling tot de oudsten, die niet door de gemeente zelf werden gekozen (Hand. 6:1-6).

Hoewel de taken die oudsten en diakenen in de gemeente verrichten van elkaar verschillen, is er toch wel overeenkomst wat betreft de voorwaarden waaraan zij dienen te voldoen. Diakenen beheren en verdelen 'wat van ons' is, namelijk de stoffelijke zaken die God ons heeft toevertrouwd. Oudsten dragen zorg voor 'wat van God is', namelijk de leden van de gemeente zelf (1 Tim. 3:8-13).

Erkennen van hen die God aanstelt

Omdat er nu geen apostelen meer zijn, kunnen zij ook geen oudsten aanstellen. Toch zijn er ook vandaag mannen nodig die waken over de zielen van de gelovigen. Wanneer de gemeente ziet dat bepaalde broeders bekwaamheid en een hart voor de gemeente van God hebben gekregen, dan is het hun verantwoordelijkheid deze broeders als zodanig te erkennen. Deze opdracht geeft Paulus aan de gelovigen in Tessalonica: *'Wij nu vragen u, broeders, hen te erkennen die onder u arbeiden en u leiding geven in de Heer en u terechtwijzen, en hen zeer hoog te achten in liefde om hun werk'* (1 Tess. 5:12-13). Zij kunnen 'door hun werk' en 'door hun wandel' worden herkend. En verder geldt de regel: *'Houdt uw voorgangers in herinnering die tot u het woord van God gesproken hebben, en volgt, terwijl u het einde van hun wandel beschouwd hun geloof na'* (Hebr. 13:7).

De taak van oudsten

Het ambt van oudste of opziener komt het meest overeen met de gave van een herder. Met dit verschil dat de gave van een herder aan de *hele* gemeente wordt gegeven en de taak of het ambt van oudste aan de *plaatselijke* gemeente. De dienst die zij verrichten heeft het geestelijk welzijn van de plaatselijke gemeente op het oog.

Een belangrijke taak van oudsten is de kudde te beschermen tegen wrede wolven die binnendringen. Al spoedig na het apostolische tijdperk kwamen er dwaalleraren met valse leringen de gemeente binnen, met het doel de discipelen het volgen van de Heer Jezus te beletten. De taak van oudsten is de gemeente hiervoor te beschermen (met name de zwakken), en de dwaalleraars te weerleggen en te ontmaskeren. Hun taak is op de hele kudde van God te passen. Daarbij moeten zij zichzelf wegcijferen. De tactiek van de boze is juist erop gericht leiders ten val te brengen en hen uit te schakelen (Hand. 20:17-38).

De oudsten moeten de gemeente, de kudde, hoeden en beschermen en ook ervoor zorgen dat zij het goede voedsel krijgen. Zij moeten nooit dienen om er zelf beter van te worden. Hun dienst gebeurt ook niet gedwongen, maar op vrijwillige basis. Zij mogen zeker niet handelen als heersers, als mensen die de baas willen spelen, maar als goede voorbeelden voor de kudde (1 Petr. 5:1-4). Het zijn mannen die onder de gelovigen arbeiden, zich moeite getroosten om leiding geven en waar

nodig terecht te wijzen. Zij stellen zich ten dienste van de heiligen (1 Tess. 5:12-13; Rom. 12:8; 1 Kor. 16:18).

Niet elke oudste heeft van God een gave gekregen om in het openbaar een toespraak te houden. Sommigen zijn juist heel geschikt voor een persoonlijk gesprek en kunnen voordat zij wat zeggen goed luisteren en dingen haarscherp opmerken, en daarna bijsturen. Het is in ieder geval belangrijk dat oudsten hun weg in het geloof gaan, zodat dit door anderen wordt herkend en het goede wordt nagevolgd (Hebr. 13:7).

Deze mannen, die als voorgangers fungeren en waken over de zielen van de gelovigen, zullen ook eenmaal aan God rekenschap moeten afleggen hoe zij hun werk hebben verricht. De houding en het gedrag van de gemeente is bepalend of zij dit werk met vreugde, en niet al zuchtend kunnen doen. De oudste die goed leiding geeft, wordt dubbele eer waard geacht (Hebr. 13:17; 1 Tim. 5:17).

Profielschets van oudsten

Een oudste is iemand die leiding geeft en een voorbeeldfunctie heeft. Daarom is het noodzakelijk dat hij bepaalde eigenschappen heeft en deze laat zien, of juist *niet* laat zien.

- Een pasbekeerde kan geen oudste zijn. Hij dient een 'oudere', met name een oudere in het geloof te zijn.
- Hij dient onberispelijk te zijn in het persoonlijke gedrag.
- Zijn gezin moet de toets kunnen doorstaan als voorbeeld van een christelijk gezin. Als echtgenoot, met één vrouw getrouwd, moet hij een goede man voor zijn vrouw en een goede vader voor de kinderen zijn.
- Hij dient zijn eigen huis goed te besturen en moet ook gelovige kinderen hebben. Als iemand zijn gezin niet goed bestuurt, hoe kan hij dan zorg dragen voor de gemeente van God?
- Bovendien moet een oudste een goed getuigenis hebben van de buitenwereld.

Wat een oudste *niet* moet zijn:

1. Niet **aanmatigend**, niet **eigenzinnig**, Nooit moet een oudste zijn eigen zin doen, maar beproeven wat de goede, volmaakte wil van God is.

2. Niet **opvliegend**. Dat betekent niet snel tot toorn geprikkeld, of driftig zijn.
3. Niet **aan wijn verslaafd**. Alcohol drinken is op zich niet verkeerd, maar het mag je denken niet beïnvloeden. Ook moet men rekening houden met een zwakkere broeder, die zich door een slechte voorbeeldfunctie aan drank te buiten kan gaan.
4. Geen **vechter**. Dus niet strijdlustig zijn, of geweld gebruiken. Men is wel laag gezonken als men zichzelf niet onder controle heeft, en de handen niet kan thuishouden.
5. Niet op **schandelijke of oneerlijke winst** uit zijn. Een oudste mag zeker geen gebruik maken van zijn positie om er financieel beter van te worden. Helaas zijn er mensen die menen dat de godsvrucht een geldelijke winstbron is.
6. Niet **twistziek** zijn. Sommige mensen willen altijd gelijk hebben en doen niets liever dan twisten totdat ze gelijk krijgen.
7. Niet **geldzuchtig** zijn. Geldzucht is de wortel van alle kwaad. Door daarnaar te streven zijn sommigen van het geloof afgedwaald.

Wat een oudste *wel* moet zijn:

1. **Onberispelijk**. In zijn hele gedrag moet te zien zijn dat hij een christen is. Dat geldt voor alle terreinen in het leven: in het gezin, op het werk en in de gemeente van God.
2. **Nuchter**. Zich niet laten benevelen of bedwelmen door dwaalingen en stromingen.
3. **Bezonnen**. Zich niet laten meeslepen door allerlei bevliegingen en gevoelens, maar innerlijk evenwichtig zijn en zo in staat zijn om een doordacht oordeel te vormen.
4. **Ingetogen**. Zichzelf kunnen beheersen in woord en gedrag. Dat geldt ook voor zijn optreden naar buiten toe, evenals voor kleding en taalgebruik.
5. **Gastvrij**. Hij dient gelovigen liefdevol te behandelen en zo nodig op te nemen in zijn huis, als bewijs van broederliefde en naastenliefde.
6. **Inschikkelijk**. Meegaand zijn, en niet zijn eigen belang profileren.
7. Met **liefde tot het goede**. Niet alleen zich richten op de personen en hun goede dingen bewijzen, zoals bij de vorige twee punten. Maar hier gaat het om het najagen van het goede en de bereidheid tot alle goed werk, het doen van goede werken die God tevoren bereid heeft.

8. **Rechtvaardig.** Niemand is rechtvaardig van nature. Maar de christen is op grond van het geloof gerechtvaardigd. Wat voor iedere gelovige van toepassing is, geldt in het bijzonder voor de oudsten: zij moeten ook in de praktijk rechtvaardig leven en rechtvaardig handelen.
9. **Heilig.** Zo iemand beseft dat hij het voorwerp is van Gods barmhartigheid, en hij leeft godvrezend en toegewijd tegenover God en de mensen.
10. **Matig.** Hij is iemand die de macht over zichzelf heeft en zich kan beheersen. Deze controle is een vrucht van de Geest.

Ten slotte: *een oudste dient bekwaam te zijn om te leren, het betrouwbare woord naar de leer vast te houden, opdat hij in staat is zowel met de gezonde leer te vermanen als de tegensprekers te weerleggen.*

Deze profielschets van de oudsten vinden wij in 1 Timoteüs 3:1-7; 6:6-10; Titus 1:5-9; 1 Petrus 5:1-4 en Handelingen 20:33-35. Maar laten we niet denken dat de genoemde eigenschappen *alleen* voor oudsten gelden, en dat zij een soort 'supergelovigen' zijn. Want deze kenmerken moeten de levensstandaard voor iedere gelovige zijn! Als iemand echter een slechte geestelijke of morele conditie heeft, mist hij de gemeenschap met de Heer en wandelt hij in het duister. Hoe kan hij dan licht ontvangen en inzicht hebben in de problemen die zich onder de gelovigen voordoen?

Samenvatting

Doordat in het verleden het onderscheid tussen de gaven en de ambten niet meer werd gezien en ze in elkaar overvloeiden, functioneerden de gemeenten vaak niet meer zoals de Bijbel ons leert en zoals het oorspronkelijk was bedoeld. Zo komen de organische functies (de gaven) en de organisatorische functies (de ambten) niet goed tot hun recht. In sommige geloofsgemeenschappen erkent men wel de ambten (over het algemeen door de gelovigen gekozen en aangestelde personen), maar erkent men niet de vrije werking van de gaven die God aan iedere gelovige ten dienste van de gemeente heeft gegeven.

In andere geloofsgemeenschappen erkent men wel dat God aan alle gelovigen gaven heeft gegeven ten dienste van het geheel, en deze gaven kunnen vrij functioneren in de samenkomsten en elders. Maar hier stelt men geen oudsten aan, of erkent hen niet als door God gegeven. Veelal hebben deze

geloofsgemeenschappen daardoor moeite met de organisatorische taken in de gemeente. Als reden van het ontbreken of het erkennen van oudsten noemt men: de gemeente in een bepaalde plaats wordt door God als een eenheid gezien. Door scheuringen en onderlinge verdeeldheid is de eenheid echter niet meer zichtbaar. Wanneer iemand door God als oudste is aangesteld, dan is hij ook oudste in de hele gemeente aldaar, in elke geloofsgemeenschap in die plaats. Dit argument is echter niet steekhoudend. Want de gaven die God aan de hele plaatselijke gemeente heeft gegeven, kunnen evenmin in elke geloofsgemeenschap in die plaats worden uitgeoefend!

Nergens lezen we in het Nieuwe Testament dat oudsten door de gemeenten zelf moeten worden aangesteld. Als dit moest gebeuren, hadden we het waarschijnlijk in de brief aan de Korintiërs kunnen lezen, want daar wordt uitvoerig de orde in het huis van God behandeld. Wel kunnen we lezen dat de Heilige Geest oudsten aanstelt en dat God gaven geeft zoals leidinggeven en toezien op *het geestelijk welzijn van de gelovigen*. De plicht van de gemeente is dat zij met een dankbaar hart gaat ontdekken dat er in hun midden zulke broeders zijn en dat zij hen als zodanig ook erkent.

Ook vinden we telkens in het Nieuwe Testament dat er in een gemeente *meerdere* oudsten zijn. Ook zij hebben ieder weer een aparte gave. De een is mogelijk een denktank, en de ander een spreekbuis enzovoorts. Samen vormen zij een team en houden zij elkaar in evenwicht. De een treedt meer in het openbaar op, terwijl de ander uitstekend werk doet dat niet publiekelijk wordt gezien maar wel gebeurt!

Iedere gelovige heeft van God een gave ontvangen en is verantwoordelijk deze uit te oefenen. De taak en de verantwoordelijkheid is daarmee voor iedere gelovige niet hetzelfde. God geeft vele verschillende gaven. Bij die gaven hoort ook de gave van het leidinggeven in de gemeente. De Heilige Geest stelt gelovigen aan om deze gave uit te oefenen. Als voorbeeld zien we dat in Handelingen 15 de oudsten in Jeruzalem leiding gaven om tot een goed besluit te komen in zaken die ter discussie stonden. Ze namen echter niet zomaar een beslissing. Ze bespraken het belangrijke punt met de hele gemeente en na onderling beraad kwamen zij tot overeenstemming. Vervolgens namen de oudsten de beslissing en voerden die uit. Zij konden schrijven: *'Want het heeft de Heilige Geest en ons goed gedacht (...)*'. De plaatselijke gemeente staat onder het gezag van de Heer Jezus. Maar dat betekent zeker niet dat de oudsten naar willekeur kunnen handelen. Elke gelovige is gebonden aan het Woord van God. De oudsten hebben de opdracht de kudde te *leiden*, en de kudde heeft de opdracht te *volgen*.

Hoe verder?

Eenzijds is het zo dat God geestelijke leiders een 'hart' geeft voor Zijn gemeente, Zijn schapen. Hij geeft hun ook gaven en Hij stelt hen aan om Zijn huis te besturen en de schapen te leiden en te weiden. Anderzijds is het zo, als iemand merkt dat hij een 'hart' heeft voor de gemeente en streeft naar het opzienschap, dat deze broeder dan een voortreffelijk werk begeert (1 Tim. 3:1). Laten wij als geestelijke mensen bidden om Gods leiding in heel ons leven. Als wij deze leiding aannemen, laten wij dan ook de leiding erkennen van hen die op een geestelijke manier de kudde weten te overtuigen in de weg van de Heer te gaan!

OudeSporen 2021

